

Đăng ký quyền tác giả: Tại sao là công cụ pháp lý bảo vệ thương hiệu toàn diện tại Việt Nam?

Nhãn hiệu là vũ khí nhận diện thương hiệu, sáng chế là chìa khóa mở cánh cửa công nghệ. Ai cũng biết tầm quan trọng của chúng. Nhưng **quyền tác giả** – một hình thức bảo hộ không kém phần quan trọng, lại thường bị xem nhẹ và chưa được đánh giá đúng mức. Nhiều người lầm tưởng rằng quyền tác giả tự nhiên như hơi thở, đăng ký chỉ là thủ tục thừa thãi. Mặc dù pháp luật nhiều quốc gia, bao gồm Việt Nam, công nhận quyền tác giả phát sinh tự động kể từ thời điểm tác phẩm được định hình dưới một hình thức vật chất nhất định, song, việc bỏ qua giá trị pháp lý của việc đăng ký quyền tác giả có thể dẫn đến sự suy giảm đáng kể hiệu quả bảo vệ quyền lợi hợp pháp của chủ sở hữu. KENFOX IP & Law Office, xin chia sẻ góc nhìn pháp lý về các khía cạnh liên quan đến đăng ký bản quyền tại Việt Nam.

Xét trường hợp của một thương hiệu đa quốc gia, ví dụ, "Thiên Đường Kem Ngon" (Ice Dream Delights), được công chúng biết đến rộng rãi nhờ biểu tượng logo hình chim cánh cụt mang tính nhận diện cao. Doanh nghiệp này đã thực hiện thủ tục đăng ký nhãn hiệu. Tuy nhiên, một vấn đề pháp lý quan trọng đặt ra là: liệu doanh nghiệp đã **tối ưu hóa phạm vi bảo hộ SHTT** đối với tác phẩm mỹ thuật tạo hình biểu tượng chim cánh cụt thông qua cơ chế pháp lý về **quyền tác giả** hay chưa? Câu hỏi pháp lý mang tính nguyên tắc được đặt ra là: **liệu đăng ký quyền tác giả chỉ mang tính hình thức, hay thực sự nắm giữ một sức mạnh pháp lý đáng kể trong bối cảnh thị trường cạnh tranh phức tạp hiện nay?** Câu trả lời, có thể gây ngạc nhiên cho nhiều người. **Đăng ký quyền tác giả đóng vai trò trọng yếu trong việc thiết lập nền tảng pháp lý vững chắc, gia tăng khả năng chứng minh quyền sở hữu, và nâng cao hiệu quả thực thi quyền SHTT.**

Giá trị Chứng cứ của Giấy Chứng nhận Đăng ký Quyền Tác giả: Vượt xa ý nghĩa hình thức

Trong nhận thức phổ thông, quyền tác giả thường được coi là một quyền năng đương nhiên phát sinh từ hành vi sáng tạo, tức là quyền tác giả tự động được xác lập khi cá nhân, tổ chức sáng tạo ra tác phẩm gốc – bao gồm tác phẩm văn học, nghệ thuật, khoa học. Quan điểm này phản ánh một phần quy định pháp luật hiện hành. Tuy nhiên, một khía cạnh ít được chú ý nhưng có ý nghĩa thực tiễn sâu sắc là: **đăng ký quyền tác giả mang lại giá trị pháp lý vượt trội về mặt chứng cứ, biến quyền tác giả từ một quyền năng tiềm tàng thành một quyền được bảo hộ hữu hiệu và có khả năng chứng minh một cách rõ ràng.**

Có thể ví von, Giấy chứng nhận đăng ký quyền tác giả (GCNĐKQTG) như một văn bản pháp lý chính thức hóa công nhận sự bảo hộ quyền cho chủ sở hữu. Theo quy định pháp luật Việt Nam, GCNĐKQTG do cơ quan nhà nước có thẩm quyền cấp có giá trị chứng nhận **chủ sở hữu quyền tác giả** đối với tác phẩm, đồng thời **ghi nhận thông tin về tác phẩm, tác giả, và thời điểm nộp đơn**. Giá trị chứng cứ này đặc biệt quan trọng trong các tình huống pháp lý phát sinh tranh chấp hoặc khiếu kiện xâm phạm quyền tác giả.

Trong bối cảnh tranh tụng pháp lý về hành vi xâm phạm quyền tác giả, GCNĐKQTG đóng vai trò **chứng cứ ban đầu** có giá trị pháp lý cao. Chủ sở hữu quyền tác giả khi có GCNĐKQTG sẽ không phải tự chứng minh quyền sở hữu của mình đối với tác phẩm, mà **người có hành vi bị nghi ngờ xâm phạm quyền tác giả sẽ phải có nghĩa vụ chứng minh ngược lại**. Điều này giúp đơn giản hóa quá trình tố tụng, giảm thiểu gánh nặng chứng minh cho chủ sở hữu quyền, đồng thời gia tăng đáng kể ưu thế của chủ thể quyền trong các vụ việc pháp lý. Hãy hình dung, trong trường hợp thiếu vắng GCNĐKQTG, chủ sở hữu quyền sẽ phải đối mặt với một thách thức lớn trong việc thu thập và cung cấp bằng chứng chứng minh quyền tác giả của mình, đặc biệt là đối với các tác phẩm đã được sáng tạo cách đây nhiều năm. Như vậy, đăng ký quyền tác giả thực sự là một biện pháp củng cố vị thế pháp lý vững chắc cho chủ sở hữu quyền trong mọi tình huống tranh chấp.

Quyền Tác giả và Nhãn hiệu: Phân biệt để Bảo hộ Hiệu quả

Một điểm then chốt cần làm rõ là mặc dù quyền tác giả có thể bảo hộ logo với tư cách là một tác phẩm mỹ thuật ứng dụng, song, cơ chế bảo hộ này **không thể thay thế cho đăng ký nhãn hiệu**. Sự nhầm lẫn giữa hai hình thức bảo hộ SHTT này có thể dẫn đến những sai sót nghiêm trọng trong việc xây dựng chiến lược bảo vệ quyền lợi hợp pháp. Cần khẳng định rằng, cơ chế pháp lý về quyền tác giả và nhãn hiệu được thiết lập với những mục tiêu và phạm vi bảo hộ khác nhau, do đó, không thể và không nên thay thế lẫn nhau. Việc một logo được bảo hộ quyền tác giả không đồng nghĩa với việc logo đó đương nhiên được bảo hộ như một nhãn hiệu, và ngược lại.

Luật nhãn hiệu tập trung bảo hộ **dấu hiệu phân biệt** hàng hóa, dịch vụ của các chủ thể kinh doanh khác nhau, hướng đến mục tiêu ngăn chặn hành vi gây nhầm lẫn cho người tiêu dùng về nguồn gốc thương mại của sản phẩm, dịch vụ. Trong khi đó, **quyền tác giả** bảo vệ **hình thức thể hiện sáng tạo** của tác giả trong

các lĩnh vực văn học, nghệ thuật, khoa học, chú trọng bảo hộ hình thức thể hiện độc đáo, mang tính nguyên gốc của tác phẩm. Nỗ lực sử dụng cơ chế bảo hộ quyền tác giả để thay thế hoàn toàn cho chức năng của nhãn hiệu sẽ tương tự như việc sử dụng một công cụ không phù hợp cho một mục đích cụ thể, không những không đạt hiệu quả mà còn có thể gây ra những hệ lụy tiêu cực cho hệ thống pháp luật SHTT nói chung.

Thực thi Quyền Tác giả trong Thực tiễn: Các Tình huống Xâm phạm Đa dạng

Vậy, trong thực tế, khi nào việc đăng ký quyền tác giả cho logo trở nên đặc biệt quan trọng trong việc thực thi quyền? Câu trả lời nằm ở khả năng bảo vệ **chính tác phẩm (logo)** chống lại hành vi sao chép trái phép, bất kể bối cảnh sử dụng tác phẩm.

Cần mở rộng phạm vi xem xét các hành vi xâm phạm vượt ra khỏi phạm vi cạnh tranh trực tiếp trong cùng lĩnh vực kinh doanh. Có thể hình dung logo chim cánh cụt của thương hiệu "Thiên Đường Kem Ngon" bị sử dụng trái phép trong các tình huống sau:

- **Hàng hóa giả mạo:** Logo bị sao chép và gắn trên các sản phẩm giả mạo như áo phông, cốc, đồ chơi... được bán tràn lan trên thị trường trực tuyến và ngoại tuyến.
- **Sử dụng trong hoạt động quảng bá của doanh nghiệp không liên quan:** Một đại lý ô tô sử dụng logo chim cánh cụt trong các ấn phẩm quảng cáo với mục đích tạo sự liên tưởng, hưởng lợi từ uy tín và danh tiếng mà thương hiệu "Thiên Đường Kem Ngon" đã dày công xây dựng.
- **Sản phẩm không liên quan về bản chất:** Một công ty sản xuất nội thất sử dụng hình ảnh logo chim cánh cụt để trang trí trên các sản phẩm ghế trẻ em, đơn thuần coi đó là một hình ảnh mang tính trang trí, mỹ thuật.

Trong tất cả các tình huống nêu trên, mặc dù không phát sinh nguy cơ nhầm lẫn về nguồn gốc sản phẩm kem (vấn đề cốt lõi của luật nhãn hiệu), **hành vi xâm phạm quyền tác giả vẫn hoàn toàn có thể xảy ra**. Các chủ thể vi phạm đã thực hiện hành vi sao chép trái phép tác phẩm mỹ thuật ứng dụng logo chim cánh cụt đang được bảo hộ quyền tác giả của "Thiên Đường Kem Ngon". Trong những trường hợp này, GCNĐKQTG sẽ đóng vai trò như một tài liệu pháp lý sắc bén, giúp chủ sở hữu quyền có cơ sở vững chắc để khởi kiện, yêu cầu chấm dứt hành vi xâm phạm, và đòi bồi thường thiệt hại do hành vi xâm phạm gây ra, ngay cả khi các hành vi đó diễn ra trong những lĩnh vực kinh doanh không liên quan trực tiếp đến hoạt động kinh doanh cốt lõi của chủ sở hữu quyền.

Tối ưu hóa Phạm vi Bảo hộ Toàn cầu: Giá trị của Đăng ký tại Việt Nam

Mặc dù các điều ước quốc tế về quyền tác giả như Công ước Berne tạo ra một cơ chế bảo hộ xuyên biên giới ở một mức độ nhất định, song, việc chỉ phụ thuộc vào đăng ký quyền tác giả tại các quốc gia khác (ví dụ, Trung Quốc hay Hoa Kỳ) có thể tiềm ẩn nhiều thách thức trong quá trình thực thi quyền tại Việt Nam. Thực tiễn cho thấy, các cơ quan thực thi pháp luật và Tòa án Việt Nam có xu hướng ưu tiên xem xét và công nhận các quyền SHTT đã được xác lập một cách chính thức tại Việt Nam.

Đăng ký quyền tác giả tại Việt Nam mang lại những lợi thế thiết thực sau:

- **Thủ tục pháp lý thuận lợi:** Tạo điều kiện cho quá trình giải quyết tranh chấp và thực thi quyền được diễn ra nhanh chóng, hiệu quả hơn trong khuôn khổ pháp luật Việt Nam.
- **Vị thế chứng cứ vững chắc:** Cung cấp bằng chứng pháp lý trực tiếp, được công nhận rộng rãi về quyền sở hữu hợp pháp đối với tác phẩm, giúp đơn giản hóa thủ tục tố tụng.
- **Nâng cao hiệu quả thực thi:** Giảm thiểu các rào cản pháp lý, hành chính, tạo điều kiện thuận lợi cho việc yêu cầu cơ quan chức năng can thiệp và xử lý hành vi xâm phạm.

Đối với các thương hiệu có hoạt động kinh doanh tại Việt Nam, việc đăng ký quyền tác giả cho logo và các tác phẩm sáng tạo khác tại Việt Nam là một bước đi chiến lược, thể hiện sự chủ động và nghiêm túc trong việc bảo vệ tài sản trí tuệ trên thị trường mục tiêu.

Quyền Tác giả và Nhãn hiệu: Sự Kết hợp Hoàn hảo

Để đạt được hiệu quả bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ một cách **toàn diện và tối ưu**, chủ thể quyền cần thiết lập một **chiến lược tổng thể**, trong đó **kết hợp chặt chẽ** giữa cơ chế **đăng ký nhãn hiệu** và **đăng ký quyền tác giả**. Nhãn hiệu đóng vai trò bảo vệ **nhận diện thương hiệu** trên thị trường, ngăn ngừa cạnh tranh không lành mạnh và sự nhầm lẫn của người tiêu dùng. Trong khi đó, quyền tác giả đảm bảo sự bảo vệ **biểu đạt nghệ thuật** của thương hiệu, bao gồm logo, thiết kế, hình ảnh, chống lại hành vi sao chép trái

phép trên một phạm vi rộng lớn hơn, **vượt ra khỏi giới hạn bảo hộ theo ngành nghề kinh doanh cốt lõi** của chủ thể quyền, từ đó thiết lập một hệ thống bảo hộ đa tầng, vững chắc cho tài sản trí tuệ.

Đối với thương hiệu "Thiên Đường Kem Ngon", một chiến lược bảo vệ SHTT toàn diện cần bao gồm:

- **Đăng ký Nhãn hiệu:** Tiến hành đăng ký nhãn hiệu cho tên thương hiệu "Thiên Đường Kem Ngon", và có thể cả logo dưới hình thức nhãn hiệu, cho các sản phẩm, dịch vụ kinh doanh cốt lõi (kem, đồ uống, món tráng miệng...).
- **Đăng ký Quyền Tác giả (tại Việt Nam và các quốc gia khác):** Đăng ký quyền tác giả cho tác phẩm mỹ thuật ứng dụng logo chim cánh cụt, nhằm thiết lập cơ sở pháp lý vững chắc để chống lại các hành vi sao chép, sử dụng trái phép tác phẩm, bất kể lĩnh vực ứng dụng.

Đăng Ký Quyền Tác giả: Công cụ pháp lý quan trọng để bảo vệ tài sản trí tuệ

Không nên đánh giá thấp vai trò và **giá trị pháp lý** của việc đăng ký quyền tác giả. Mặc dù **không phải là sự thay thế** cho cơ chế bảo hộ nhãn hiệu, đăng ký quyền tác giả cấu thành một **công cụ pháp lý hữu hiệu và không thể thiếu** trong hệ thống bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ toàn diện của doanh nghiệp. Đăng ký quyền tác giả không chỉ **củng cố địa vị pháp lý** của chủ thể quyền, mà còn **mở rộng phạm vi bảo hộ** đối với tác phẩm, **cho phép chủ sở hữu quyền chủ động áp dụng các biện pháp pháp lý** nhằm ngăn chặn hiệu quả các hành vi xâm phạm quyền lợi hợp pháp trong nhiều bối cảnh khác nhau.

Liệu logo và các tác phẩm sáng tạo khác của doanh nghiệp có đang chỉ được bảo hộ một cách "tự động" mà chưa được đăng ký chính thức? Có lẽ đã đến lúc doanh nghiệp cần **nhận thức và khai thác tối đa tiềm năng pháp lý** của cơ chế bảo hộ quyền tác giả, thông qua việc chủ động thực hiện các bước đăng ký theo quy định của pháp luật tại Cục Bản quyền tác giả. Hành động này không chỉ nhằm **thiết lập một hệ thống bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ vững chắc và toàn diện** cho thương hiệu, mà còn **đảm bảo quyền lợi hợp pháp của doanh nghiệp được bảo vệ một cách tối ưu nhất** trong môi trường cạnh tranh ngày càng khốc liệt.

Nguyễn Vũ Quân | Partner, IP Attorney
Hoàng Thị Tuyết Hồng | Senior Trademark Attorney
Đinh Trang Ly | Associate

Contact

KENFOX IP & Law Office

Building No. 6, Lane 12/93, Chinh Kinh Street, Nhan Chinh Ward, Thanh Xuan District, Hanoi, Vietnam

Tel: +84 24 3724 5656

Email: info@kenfoxlaw.com / kenfox@kenfoxlaw.com